

İkinci Meşrutiyet Döneminden Unutulmuş Bir Hanım Yazar: Naime Nimet SEYFİ

*A Forgotten Lady of the Second Constitutional Period Author: Naime Nimet
SEYFİ*

Yasemin Daşcıoğlu¹

Öz

Tanzimat Fermanı'nın ilan edilmesi (1839), Osmanlı İmparatorluğu'nda modernleşme ve reform sürecinin başlangıcı olarak kabul edilir. Bu dönemde toplumun çeşitli kesimlerinde eşitlik ve özgürlük talepleri ortaya çıkmış, bu süreçte kadınların statülerinde de değişimler gözlemlenmiştir. II. Meşrutiyet'in ilanı ile beraber (1908), kadınlar toplum içindeki rollerini sorgulamaya başlamışlar ve önceki döneme kıyasla, daha aktif bir şekilde basın, dernekler ve konferanslar aracılığıyla taleplerini dile getirme fırsatı bulmuşlardır. Osmanlı Devleti'nin, Tanzimat'ın ilanı ile beraber başlayan modernleşme sürecinde yaşadığı değişimler, II. Abdülhamid döneminde (1876-1909) de devam etmiştir. Bu modernleşme, sadece siyasi olarak değil, toplumun sosyal açıdan yeniden yapılanmasında da belirleyici bir rol oynamıştır. Bunun bir neticesi olarak, modernleşme sürecinde gazete ve dergilerde yazan kadın yazarlar, kendilerini ifade etme ortamı bulmuşlardır. Gazete ve dergiler, Batılı ülkelerdeki kadınların modern hayata adapte olma çabalarını, Osmanlı kadınlarına örnek olarak göstermeye başlamıştır. Bu çalışmada sayıları giderek artan kadın dergi ve gazetelerinde yazılar yazan kadın yazarlardan biri olan Naime Nimet Seyfi'nin, dönemin sorunlarına değindiği yazıları tespit edilerek Latinize edilmiş ve ilgili yazılar incelemenin sonuna eklenmiştir.

Anahtar kelimeler: 2. Meşrutiyet, Kadın, Moda, Eğitim, Naime Nimet Seyfi.

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, yasemin.dascioglu@ogr.sakarya.edu.tr ORCID Numarası: 0000-0003-3546-6938

Bu makale iThenticate sistemi tarafından taranmıştır.

Gönderim Tarihi: 27 Ekim 2023

Kabul Tarihi: 16 Kasım 2023

Erişim Tarihi: 30 Aralık 2023

Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi (SKAD)

Abstract

The Tanzimat Decree (1839) is considered to mark the beginning of the modernization and reform process in the Ottoman Empire. During this period, demands for equality and freedom emerged across various segments of society. Changes in the status of women were also observed during this process. With the declaration of the IInd Constitutional Era (1909), women began to question their roles in society. In comparison to the previous era, women had more opportunities to express their demands actively through the press, associations, and conferences. The changes experienced by the Ottoman State during the modernization process that began with the Tanzimat continued into the period of Abdulhamid II (1876-1909). This modernization played a decisive role not only politically but also in the social reconstruction of society. As a result, female writers in newspaper and magazines found a platform to express themselves durin the modernization process. Newspapers and magazines began to portray the efforts of Western women to adapt to modern life as an example for Ottoman women. Naime Nimet Seyfi, one of the female writers who wrote articles in the increasing number of women's magazines and newspapers, addressed the issues of the time. We have identified her articles, Latinized them, and provided them at the end of the text.

Keywords: 2nd Constitutional period, Women, Fashion, Education.

Extended Abstract

This text analyses the effects of the transition of Turkish society from a nomadic to a sedentary lifestyle on the social, political and educational life of women. The text argues that during the Ottoman period, women had a limited lifestyle focusing on their identities as children, wives and mothers. However, with the proclamation of Tanzimat and the modernisation process, the social position of women began to change.

With modernisation, women's education gains importance. During the Tanzimat period, girls' schools were opened and women teachers' schools were established. The text emphasises that the daughters of wealthy families receive European-style education.

The text states that Tanzimat literature attaches importance to women and family issues. Metin states that with the increase in the number of educated women, women wrote articles in newspapers and magazines and showed sensitivity to the problems of society.

During the Second Constitutional Monarchy period, the role of women became stronger. With the publication of many newspapers and magazines, the number of women writers increased. The text lists important names such as Fatma Aliye, Emine Semiye, Halide Edip among the women writers of this period.

Finally, the text focuses on the life and works of Naime Nimet Hanım. Born into a family of sailors, Naime Nimet Hanım was an educated woman who spoke English and German, played the piano and painted. The text also includes biographical information about Naime Nimet Hanım, who wrote articles in newspapers and magazines of the period.

1. Giriş

Türk toplumunun, asırlar boyu yaşadığı göçebe yaşam tarzından yerleşik düzene geçmesiyle beraber; sosyal, siyasal ve dinî hayatta önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Kadınların durumu da bu değişikliklerden etkilenmiş, toplum içindeki konuları da bu değişim doğrultusunda şekillenmiştir.

Erkeklerin dünyasından farklı ve daha dar bir yaşam alanına sıkışan Osmanlı kadını için, evlat, eş ve anne kimliklerine sahip yaşam tarzı, klasik dönem boyunca sürekliliğini korumuştur. Tanzimat'ın ilanı ile başlayan modernleşme süreciyle beraber, kadınların toplumsal pozisyonu da değişmeye başlamıştır. Söz konusu yenileşme hareketleri ile birlikte, Osmanlı toplumunda beliren bu yeni hayat anlayışı içerisinde kadınlar; edebiyat, müzik gibi sanat alanlarında, siyasal, kültürel konularda fikir beyan ederek basın-yayın organlarında daha görünür hâle gelmişlerdir.

Bu dönemde, sosyal ve siyasi hayatta görülen modernleşme hareketleri içinde, kadının eğitimi, önemli bir yer tutar. Orhan Okay “Osmanlı toplumunda kadının bir problem olarak ortaya çıkışı Tanzimat’la beraberdir” (1975:166) der. Tanzimat öncesinde, kadınlar yalnızca Sıbyan ve Enderun Mektepleri’nde eğitim görme imkânına sahipken bu dönemde kız rüştiyeleri açılmış, sonrasında bu okullarda istihdam edilecek öğretmenleri yetiştirmek üzere, ilk kadın öğretmen okulları olan Darulmuallimat’lar eğitim vermeye başlamışlardır. “Varlıklı Osmanlı Türk ailelerinin yalılarında, konaklarında, köşklerinde, Avrupa’dan özel olarak getirtilen mürebbiyelerden; aydın kesimin, saray mensubu kişilerin ve belli bir zümreye mensup ailelerin genç kızları yahut evli genç kadınlarının, Avrupalı tarzda eğitim aldıkları görülür. Fransızca öğrenmek, piyano dersi almak, o dönemin kadını için Batılılaşmanın ilk adımını teşkil etmiştir” (Has-Er 2000: 405).

Kadınların modernleşme bağlamındaki rolleri, Tanzimat aydınlarını daima meşgul etmiştir. “Tanzimat edebiyatı, baştan sona kadar kadın ve aile problemini vazgeçilmez bir konu kabul etmiştir” (Okay 1975: 167). Dönemin yazarları, kadının kendisini yetiştirerek iyi bir ev hanımı olması, çocuklarına terbiye vermesi, hem de aldığı eğitimle topluma katkıda bulunması gerektiğini bilhassa romanlarda sıkça dile getirmişlerdir.

Eğitilmiş kadınların sayısının artmasıyla kadınlar, gazete ve dergilerde yazı yazmaya başlamışlardır. “Kadın da erkek gibi dilini, üslubunu, bakış açısını, hayal dünyasını, gerçeklik algısını ortaya koymak, hayatı ve insanı anlamak ve anlatmak adına yazar, üretir. Yazarlık var olmayı seçen kadınların, entelektüel bir birikim gerektiren edebiyat alanında, yazar olarak

kendilerini kabul ettirmeleri ise zaman almıştır. Çünkü yazmak, suskun ve edilgen kadının, konuşması ve harekete geçmesi olarak görülür ve bu değişim kolayca kabul görmez” (Hazer 2021: 561). İyi eğitim almış olan bu kadınlar Batılı gazete ve dergileri takip etmişler, çeviriler yapmışlardır. Kendisine modern Avrupa kadınına örnek alan Osmanlı kadını; aile, eğitim, siyaset gibi alanlardaki ve sosyal yaşamlarındaki haklarını talep etmişlerdir. Dönem içerisinde kadınlar, ülkenin ve kendilerinin toplumda yaşadıkları problemlere yönelik ayrıntılı çözümler getirememişlerse de yayımladıkları yazılarla toplumun ve ülkenin yaşadığı sorunlara duyarlılık göstermişlerdir. Bu duyarlılığın kendisi gibi Türk edebiyatına da yansımaları gibi sonuçları da önemlidir. Eğitimleri ve özgürlükleri başta olmak üzere kadın, pek çok alanda şiir, roman ve hikâye ve piyes gibi edebî türlere konu olmuştur.

Kadınların gösterdikleri değişimler II. Meşrutiyet döneminde ivme kazanmıştır. Bu dönemde, çok sayıda gazete ve dergi, basın-yayın hayatına girmiştir. Sayıları artan bu süreli yayınlarda, kadın yazarların sayısında da bir artış gözlemlenmiştir. Bu dönem eser veren kadın yazarlar arasında; Fatma Aliye, Emine Semiye, Halide Edip, Nezihe Muhiddin, Salime Servet, Prenses Kadriye Hüseyin, Sadiye Vesile olmak üzere çok sayıda yazarın adını sayabiliriz. Kadın yazarlar, bazen kendi isimleriyle bazen de müstear isimlerle yazılar yazmıştır. Siyasetten moda kadar pek çok konuda yazı yazan bu kadınlardan biri de üzerine yüksek lisans yapmakta olduğum Salime Servet Seyfi'nin kız kardeşi Naime Nimet Seyfi (ö. Tarihi?) (soyadı kanunundan sonra Seyfioğlu) Hanım'dır. Naime Hanım'ın hakkında şimdiye kadar hiçbir çalışma yapılmamıştır. Hayatı hakkında detaylı bilgi sahibi olamadığımız bu yazara dair biyografik bilgileri torunu Servet Gürdağcık Hanım ile yapılan telefon görüşmelerinden elde edilen bilgiler ışığında oluşturulmuştur.

2. Hayatı ve Ailesi

1885 yılında doğan Naime Nimet Hanım (1885-1957) denizci bir ailenin çocuğudur. Dedesi Kuleli Kara Hasan bir denizcidir. Babası Mehmet Seyfi Efendi, Gemlik Tersanesi komutanıdır. Süleyman Nutki, Ahmet, Ömer Sıtkı, Asiye, İsmail Hakkı, Salime Servet, Ali Rıza Seyfi ve Naime Nimet isminde sekiz çocuğu olan Mehmet Seyfi Bey'in bütün erkek evlatları, babaları gibi denizcidir. Süleyman Nutki Bey, Ali Rıza Bey, Salime Servet ve Naime Nimet Hanım, dönemin gazete ve dergilerinde yazılar yazmış, ayrıca kendileri de gazete ve dergi çıkarmışlardır.

Naime Nimet Hanım; İngilizce ve Almanca bilen, piyano çalan ve resim yapan iyi eğitim almış biridir. Eşi Rıfat Efendizade Hasan Tahsin Bey (1881-1941) Kızıldeniz'de ve Trablusgarb

sahillerinde uzun seneler vazife yapmış ve İtalyan Harbi'nde Yemen'de, Balkan Harbi'nde askerî nakliyat, Umumî Harpte de Mamure, İncili, Ayran İstasyon kumandanlıklarında bulduktan sonra, Van Tersanesi ıslahatına memur edilmiş, son olarak da İstiklal vapuru kaptanlığı ile Turgut Alp maçıması süvariliğini yapmıştır. Bu son vazifesi başında ani olarak hastalanmış ve İstanbul Deniz Hastanesinde vefat etmiştir. Evliliklerinin sekizinci senesinde, Cafer (1919-1994) isminde bir oğlan çocuğu sahibi olan Naime Hanım 72 yaşında İstanbul'da vefat etmiş, Kozyatağı'nda bulunan aile kabristanına defnedilmiştir.

Hanımlara Mahsus Gazete'de “Bir Muhibbe İçin”; *Tasvir-i Efkâr'da* “Hayat-ı Nisviyemizde Gölgeler: Moda”, *Ümmet'* te, “Yengeme” başlıklarında üç yazısını tespit ettiğimiz Naime Nimet Hanım'ın bu yazılarını latinize ettik ve yazımızın sonuna ilave ettik. Arapça ve Farsça tamlamaları oldukları şekliyle muhafaza ettik. Metnin tamamında TDK yazım kurallarına uygun olarak yazıları günümüz Türkçesine çevirdik.

Dil, üslup ve içerik bakımından değerlendirdiğimizde yazıların bugünkü yazım kurallarına göre farklılıklar gösterdikleri, örneğin noktalama işaretlerinin henüz bugün kullandığımız biçimde kullanılmadıkları görülmektedir. Demet demet ve hafif hafif gibi ikilemelerde araya virgül konularak demet, demet; hafif, hafif şeklinde yazılmaları bu durumun bir örneğidir:

“Ufuk, sema ve arza demet, demet pembe,” (.....) “birçok ufak kuşlar hafif, hafif”. Bugün kullanılmamakta olan “ki” ve “ile” edatından sonra, iki nokta üst üste (:) tercihini görmekteyiz. “sabah-ı meserret hâsıl etmekte idi ki: sana, ey hemşîre-i şefikam sana:”, “belki sorulsa bir kanaat-i vicdan ile: o paralar bizim idi”.

3. Naime Nimet Seyfi'nin Yazılarındaki Temalar:

3.1. Doğa, Sevgi ve Dostluk:

Naime Nimet'in yazıları genel anlamda duygu ve düşüncelerini içeren tasvirler sunmaktadır. “Bir Muhibbe İçin” yazısında yazar, romantizm akımının temaları olan doğanın güzellikleri, gün doğumu ânı, sema, kuşlar, deniz ve diğer tabiat unsurları aracılığıyla anlam ve duygu yüklü bir atmosfer oluşturarak bir sevgi ve hüznün hikâyesi çizer. Bilindiği gibi romantik sanatçılar, tabiattan ilham alarak eserlerini yaratırlar. Doğanın güzellikleri, değişkenliği, sanatçılara duygusal ve estetik bir zenginlik sunar. Romantizm akımında birey ile tabiat, birbirini tamamlayan unsurlar olarak görülür. Naime Hanım, doğadaki bu güzellikleri yaşamın anlamı olarak nitelerken aynı zamanda hüznün ve matemle iç içe geçmiş bir ruh hâli içindedir. Doğanın sunduğu manzaralara dair duygu ve düşüncelerini ifade ederken sevgi ve matem arasında bir

seçim yapma mecburiyetiyle karşı karşıya kalmaktadır. Bu seçimde tercihi tabiat manzaraları değil, insanî duygulardır.

“Hayır, ben matemî bu ziyadâr şemse, enîn-i meyusâneyi bir latif sesle bülbüllere, bir mezarın siyah topraklarını bütün bedâiyih-i kâinata tercih ederim.” cümlesi bu tercihi gösteren örneklerden biridir. Bu bağlamda romantiklerin tabiat karşısında kendi duygu ve benliklerini keşfetmelerinin bir örneğini onda da gördüğümüzü söyleyebiliriz.

3.2. Moda, Taklit, İsrâf ve Vatan Sevgisi:

Modayı takip etmeyi taklit olarak gören Naime Hanım, moda düşkünlüğünün israfına neden olduğunu söyler. Modayı takip etmenin ve lüks tüketimin vatan için zararlı olduğunu savunur. Moda akımlarını takip etmek için harcadığı paraların, vatan ekonomisine nasıl zarar verebileceği üzerinde durur. Yazar; Avrupa’dan kumaş, tül gibi malzemeler getirtilmesinin, vatanlarını güçlendirmek için kullanılacak kaynakları israf etmek olacağını özellikle vurgular. Modaya ve lükse karşı millî bir duruş sergilenmesi gerektiği üzerinde önemle durur.

Yazar bu düşüncelerinde yalnız değildir. Melek Meliha ve Zaime Hayriye Hanımlar; Mart 1913’te “Mamulat-ı Dâhiliye İstihlâki Kadınlar Cemiyeti Hayriyesi” adı altında bir cemiyet kurmuşlardır. Cemiyetin nizamnâmesinde, cemiyetin kuruluş amacı, yerli üretimi artırmak, yerli malı kullanımını teşvik ederek Avrupa’ya para akışına son vermek olarak açıklanmıştır. Millî Mücadele döneminde de devam eden bu moda akımı, kadınların kıyafetleri için daha az harcama yapmaları ve ekonomik olarak zor bir dönemden geçen vatanın ekonomisine katkıda bulunmaları istenmektedir. 20 Haziran 1334/1918 tarihinde Türk Kadını dergisinde imzasız olarak, “Kadınlık Şuunu: Sade Giyinen Hanımlar Cemiyeti” başlığıyla bu düşünceyi yansıtan bir yazı yayımlanır:

“Cihan mücadelesi gerek umumi, gerek hususi bütün bütçeleri alt, üst etti. Hükümetler gibi aileler de bu buhran devrinin ilcaatına tevfiğ-i hayat edip bir “harb bütçesi” yapmaya mecbur oldular. Seneler geçtikçe mesarîf yekûnu arttı, kabardı; buna mukabil mecmû’-ı varîdat olduğu gibi kaldı.

Böyle fevkalade ahval karşısında tarz-ı hayatımızda büyük tahavvülât (değişim) husule gelmesi zaruridir (.....) aile bütçemizin ıslahını düşünürken kadınlarımızı hatırlamamak kabil olmuyor. Kumar masasında, sefahat âlemlerinde çılğınca para yiyen erkekleri affetmemekle beraber kadınlarımızı melbusat husûsunda tasarrufa davet etmek herhâlde lüzumsuz bir hareket olmayacaktır” (Kadınlık Şuunu, 1334: 44-45).

Vatan, harp sebebiyle ekonomik zorluklarla mücadele ederken, aile bütçesinin düzenlenmesinde kadınların üzerlerine düşen sorumluluklardan bahsedilen bu yazıda, erkeklerin kumar masalarında ve sefahat âlemlerinde para harcamaları da eleştirilir. “Tarz-ı hayatımızda büyük tahavvülât husule gelmesi zaruridir” ifadesi, kadın, erkek herkesin hayat tarzında değişiklik yaparak, harcamalarını azaltmaları, bilhassa kadınların giyim konusunda tasarruf yapmaları gerektiği üzerinde durulur.

3.3. Eğitim, Mürebbiye ve Vatan Sevgisi:

Osmanlı ailelerinde 19. yüzyılın son çeyreğinde, çocukların eğitiminde mürebbiyeler önemli bir yer tutar. “Avrupalı olan mürebbiyelerle beraber İstanbul’da yaşayan yerli Hristiyan halk arasından Türk ailelerine mürebbiye olarak giren ve çalışan kadınlar çocuğun geçmiş dönemle ilgili bağıni koparmış, ona yeni bir hayat sunmuştur.” (Baykara 2007: 394-39).

Naime Nimet Hanım’ın “Yengeme” isimli yazısında; çocuklara vatan sevgisi ve milliyetçilik değerlerini aşılamanın önemi, vatan kavramını anlamaları ve vatanlarına karşı sorumluluklarını kavramaları gerektiği vurgulanır. Özellikle, vatanlarını sevmeleri ve onun için çalışmaları gerektiği mesajı ön plana çıkarılır. Yazar; bu düşüncelerini, kendi hayatından örnekler vererek pekiştirir. Yazıda adı geçen yengenin, Süleyman Nutki Bey’in eşi Firuze Hanım’ın olması muhtemeldir. Naime Hanım yazının sonunda “Ey beş Osmanlı dilaver-i müstakbelinin validesi, ey terbiye-i milliye ve muhabbet-i vataniyenin o yavrulara ilk tezahürat-ı kıymetdarını rızık eden valide-i necibe, ey Türk vatanperver kadını müsaade et ki bütün minnetlerim, ve takdirlerim ile sizi tebrik edeyim!” demektedir. Bildiğimize göre, Naime Hanım’ın en büyük ağabeyi Süleyman Nutki Bey’in beş erkek evladı vardır.

Naime Hanım, Frerler Okuluna giden, beş yaşındaki yeğeni ile aralarında geçen konuşma üzerinden düşüncelerini aktarır:

“-Hala ben Fransızım değil mi?...Sen Fransız! Yok meleğim yok meleğim sen Türksün, Türk ve Osmanlı! İçim sızlamıştı! Milletini ecnebi bir mektepte anlayamayan bu çocuklar nazarlarımı yaşlandırmıştı! Oh hayır ruhum biz Türküz”. Bu konuşma esnasında, yenge uzaktan izlemektedir ve neticede çocuk Fransız Okulundan alınır. “Milletin, her kavmin perestiş, her kavim validelerinin muhafazasına sa’y ettikleri ruh-ı milletin sakıfında cenâhı küşade bir Türk mektebine göndermek olmuştu!”

Milliyetçi ve vatanperver bir kadın olan Naime Hanım için; “vatan, bize para bize ekmek veren bizi çok seven annemiz, cici annemiz! Vatan! Annemiz, annemiz” dir. Ancak vatan için

büyüdüğünü bilen çocuklar, bu vatani büyütebilir. Yazıda genel olarak, çocuklara vatanseverliğin ve milliyetçiliğin aşılması ile toplumun daha da güçleneceği anlatılır.

Mürebbiyeler tarafından yetiştirilen çocukların; o masum ruhların, vatan muhabbetinden ve millî ruhtan ne kadar uzaklaştıklarından, annelerin ise bu duruma sadece seyirci kalmalarının çok acı olduğundan bahseder. Bu anneleri “bir Fransız, bir İngiliz, Alman validesi ve bütün ayrı milletlerin valideleri önünde düşmekte olduğumuz bu zillet bize pek ağır gelmeli!” diyerek eleştirir. Yazının sonunda; Naime Nimet Hanım bizzat el yazısıyla yazdığı satırlarda, bu yazının sebep-i telifini açıklar: Vatanseverlik duygularının, sevgi ve millî hamiyetin, genç nesillere en saf ve yüksek ideallerle aşılması gerekir ve genç nesillerin sorumluluk duygusu ve ulusal hedeflere odaklanmış bir emel içinde yetişmeleri gerekir, diyerek yazısını sonlandırır.

4. Sonuç

Osmanlı'nın son döneminde, toplumsal yaşamda saygın bir konumda bulunan münevver kadınlar, kaleme aldıkları yazılar ve üzerinde durdukları tartışma konularıyla dikkat çekmişlerdir. Yapılan araştırmalar ve metin incelemeleri sonucunda ortaya çıkan Tarihsel ve kültürel değerlere hâkimiyetleri, yabancı dil bilmeleri sayesinde hem dünya hem de ülke genelindeki politik gelişmeleri yakından takip etmeleri, onların entelektüel arenada etkili rol oynadıklarını açıkça göstermektedir. Bu münevver kadınlardan biri olan Naime Hanım'ın yazıları, toplumsal meselelere karşı duyarlı, vatanseverlik ve milliyetçilik duygularıyla dolu yazılardır. Şimdiye kadar sadece; ağabeyleri Süleyman Nutki Bey, Ali Rıza Seyfi Bey ve ablası Salime Servet Hanım hakkında yapılan çalışmalarda adı geçen Naime Nimet Hanım'ın, bizim tespit ettiklerimiz dışında da yazıları olması; dil ve üslubuna bakılınca kuvvetle muhtemeldir. Bu hususun araştırılması, varsa yazılara ilişkin literatür çalışması yapılması ve söz konusu yazıların detaylı şekilde incelenmesi, edebiyat alanına katkı sağlayacaktır. Yapılacak olan bu çalışmayla dönemdeki diğer kadın yazarlar gibi Türk Edebiyatı'nda hak ettiği yeri alacaktır.

Kaynakça

- Baykara, T. (2007). *Osmanlılarda Medeniyet Kavramı*. IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Demir, M. (2018). *Biçki Dikiş*. E. Gürsoy Naskali (Ed.), Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Faaliyet Gösteren İlk Dikiş Kursu: Türk Kadınları Biçki Yurdu, 57-124. Libra Kitapçılık ve Yayıncılık.
- Has-Er, M. (2000). *Tanzimat Devri Türk Romanında Kadın Kahramanlar*. Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.

Hazer, G. (2021). “İkinci Meşrutiyet Dönemi Kadın Yazarlarının Duygusal Anlatıları”. *Ulakbilge*, 59, 560–575.

Okay, O. (1975). *Batı Medeniyeti Karşısında Ahmet Midhat Efendi*. Baylan Matbaası

Sürelî yayın *Türk Kadını* (1334). “Kadınlık Şuunu: Sade Giyinen Hanımlar Cemiyeti”. Sayı: 3, 44-45.

Tahir, M. (1330). *Meşrutiyet Hanımları*. Şems Kitabevi

Turan, Namık S. (2005). “Modernleşme Olgusunun Osmanlı Toplum Yaşamına Yansımaları ve Ta’addüd-i Zevcat (Çokeşlilik) Sorunu”, *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları, İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Dergisi*, 7.

Ekler

Ek-1

HANIMLARA MAHSUS GAZETE; 7 Zilkade 1320; 23 Kanûnusani 1318; (5 Şubat 1903)

Bir Muhibbe İçin...

Ufuk, sema ve arza demet, demet pembe, erguvanî güller serpererek şems-i münîrin pek az sonra tulûmı tebşîr ediyor bülbül meftunî olduğu bûrnun canfezâ-yı gülgünü sada-yı ahengdârı ile alkışlıyor idi; nihayet şems nigâh-ı mahmurî ile kâinatı selamlamış, gecenin etraftaki bekâyâ-yı zılâlî bu altın ziyâlar, nurlar saçan nigâh-ı cazip ve dil-kârib önünde mahvolmaya başlamış idi.

Perî-sihr, bu hüzn perisi ise çiçeklere, bir kalîçe-i zümrüdîn hâlinde arzı kapayan çimenlere, ağaçların sık yaprakları arasına çeşm-i hazîn-i siyahında sakitâne îsar ettiği sirişk-i matemini terk ederek, arz-ı bî-vefâya ve nur u sürûru içinde kendisinin hüzn ü melâline nazar-ı bî-kaydı ve gurur ile bakan şemse son bir nazar-ı hüzn-i garibâne atfettikten sonra garptaki bahr-ı bî-girânın amâkına gizlenmiş idi.

Karşımızda mavi ipek bürümcükler ile mestûr imiş gibi sakit ve nermîn duran denizin sath-ı mücellasından beyaz kanatlarını ziya-yı şems ile yaldızlayan martılar süzülerek geçiyor, uzaklara, belki pek uzaklara gidiyor, bazen hakikaten gümüş kadar parlak renkli gümüş balıkları sırtlarını güneşin har-ı latifine arz ettikten sonra tekrar bu mavilikler içinde kayboluyordu.

Yakınımızdaki büyük çınar ağacının yeşil dalları arasından birçok ufak kuşlar hafif, hafif kanatlarını çırparak bu sema-yı münevvere dağılıyorlardı.

Şemsin nurlarıyla kamaşmış olan nazarım, bu henüz mahmur-ı hâb olan tabiatın bütün güzelliklerini ve sâmiyam bu sevimli kuşların cıvıltalarını ruhuma îsal ile orada da bir sabah-ı meserret hâsıl etmekte idi ki: sana, ey hemşire-i şefikam sana:

-Bütün hayatımızı şu altın ziyalı şemsin, şu sema-yı saf ve maiyetin bu latif sabaha bahşettiği güzellikler karşısında imrâr etsek yine zannederim ki: bu menâzır-ı tabiatın ruhlarımızda husule getirdiği hutût ve meserret bir an için zâil olmaz ve nazarlarımız bir dakika bile bu bedâyiiden ayrılmak arzusu hissetmez, değil mi?

Demiştim. Bu sözüme sen mecrûh bir ruhtan çıkıyor zannedilen hazin sesinle şöyle cevap verdin:

Yasemin Daşcıoğlu

-Hayır, ben matemı bu ziyadâr Şemse, enîn-i meyuŝâneyi bir latif sesle bülbüllere, bir mezarın siyah topraklarını bütün bedâyih-i kâinata tercih ederim.

Hayretle sana sormuŝtum:

-Niçin?

-Hiç.

Naime Nimet

Ek-2

TASVİR-İ EFKÂR; 13 Kanûnusani 1910; (14 Ocak 1910) [S.7]

HAYAT-I NİSVİYEMİZDE GÖLGELER MODA

Bilmem yanılıyor, bilmem müfrit bir fikr-i elime kapılıyorum. Zannediyorum ki sevimli, latif ve sükûnetli daima pîş ü peyinde âvaze-i tahsin ve takdir toplaya, toplaya asırlardır ilerleyen muazzez itiyadat-ı kanaatkâr-ı milliyemizi varoş zevk ve tezyinimizi zehirlemek isteyen bir bâd-ı semûm felaket, bir heves-i cünûn-peyma önünde, en medeni ve müterakki akvam-ı nisvanının bile hükm-i bî-emanında en ufak bir mukavemete sahip olamadıkları, moda gibi bir beliyeye-i bî-emanına doğru pek düşüncesiz ve adeta delice koştuklarıdır. Hem nasıl koştuk ya Rabbi! Hiçbir hasıla-i ilm ve tetebbua mâlik olmaksızın düşülecek tehlikelerden sabırsız ve hepsiyle beraber uyandırıcı, anlatıcı, itidale çağırıcı maarif ve mektepsiz ve hiç düşüncesiz...

Evet koşuyoruz zannediyorum. Kamaştırıcı hayal-âmuz ziynetler pîş-gâh-ı enzâr-ı iştihakımızda; çılgın neşveler, taşkın hevesler ile meşbû zevk-i mesireler, cemiyetler sahneler, davetkâr tebessümleri, teheyyücleri ile hayat-ı ihtisatımızda hâkim olmaya bütün şiddetiyle başlayalı o hain fikr-i zan ile titriyorum ki birer zilletgâh-ı mahva, bütün asûdegî-i nisvîyetimizi, itiyadât-ı milliyetimizi öldürecek bir devasız hastalığa koşuyoruz.

Moda! Her cihetle müterakki milletler için belki o derece bir felaket-i millî olmayabilir. Fakat bizim için, bizim için öyle mi ya Rabbi!.. Her sene bu bizim, yalnız bizim bî-lüzum heveslerimizin vatanımızdan çaldığı servetleri, vatanımıza serptiği merâretleri, sefaletleri şöyle bir düşünsek vicdanımız önünde titremez miyiz?!

Evet her müterakki milletin kadınları modaya belki daha cesaret, daha inhimâkla câ-y-i kabul gösterebilir. Bu yolda döktükleri, serptikleri servetler yine vatanlarında kalmak fikr-i itmînanı, onlara elbet bizden fazla ve pek fazla bir hakk-ı istihlâk verir. Çünkü vatanlarında muazzam darüssınâileri, cesîm fabrikaları, hevesât-ı müfrite-i tezeyyünleri için henüz kendilerinin bile lüzumunu hissetmeden, bin türlü incelikleri, letafetleri ile takdim-i ziyet eyleyen sanatkârları ve mevcutları vardır ki o rağbet-i umumiyeye arz-ı ihtiyaç ederler. Ah fakat biz! Bir kat libas-ı müzeyyen ve mutantana mukâbil verdiğimiz avuç dolusu paraları bir daha gelmemek üzere vatanımızdan atmış olurken o paraların saha-i vatan üzerinde ne feci, ne ağlatıcı ve ne sevindirici roller oynadığını niçin düşünmemeliyiz? O en ucuz ve ehemmiyetsiz bildiğimiz bir tül parçasına verdiğimiz beş on mecdiyenin; beş on aylık ve belki senelik bir sa'y-i mütemâdi-i sefâlete boğuşa, boğuşa yıpranan bir hayata, hayat ve emel olduğunu, belki öyle bir mazlumun elinden cebren alındığını, belki o kadar bir parça için –o tülü en kayıtsız bir şetaretle

modestiremize [??] itmâm-ı ziynet için– verdiğimiz saatte binlerce hayatın mahrum ve müftekir inlediğini neden düşünmemeliyiz... Ve o bir iki aylık hiss-i gururumuzu taltif edecek libas-ı müzeyyene mukabil verdiğimiz avuç dolusu altınlar için neden hiçbir esef-i vicdani hissetmemeliyiz?.

Belki sorulsa bir kanaat-i vicdan ile: o paralar bizim idi. İstedığımız suretle tasarrufa hakkımız var idi, suretiyle mukabele ederiz. Heyhat! Bugün ebeveynimiz, aile erkeklerimiz en namuskâr ve en doğru bir sa'y-i zâtî ile o paraları kazanmış bile olsalar yine bizim o türlü hevesât-ı müfritamızın değildirler! Maddi bir tasarruf ile elimizde, amâlimize hâdim bekleyen o servet vatanındır ve vatan ona bugün bizim ziynete ve ihtişama karşı olan ihtiyacımızdan [!] büyük bir şiddet-i ihtiyaç ile muhtaçtır. Biz ki bu vatana irtibatla, intisabla müftehiriz, ona her suretle, her fedakârlık ile muavenete medyunuz. Bugün biz her müfrit-i ziynet sefahatimizi o vatan-ı muazzez yolunda feda edelim ki yarın o fedakârlığımızın hâsıla-i neşve ve rahatını her cihetle temellük ile mesut ve rahat yaşayalım, yaşatalım.

Oh bir zan, kalp ezici, ümit kesici. O fena zan beni harap ediyor! Ve bu alomod tarz-ı hayata en ziyade meshûr ve meftûn olan sınıf en müterakki efkâr ve temâyüz, nîk ve bed ile pîrâyedâr-ı sınıf-ı kibar olduğu hâlde ümid-i salah kâbil midir? Henüz esir-i cehl ve taklidin tabaka-i müessifesinden kurtulamayan bir sınıf-ı diğer yok mudur ki o en küçük harekâta, en büyük takayyüdler ile imtisâl için mütekayyız beyler ve onların da pek yakıcı ve gördüğünü isteyici kalpleri, emeller önünde pek kutsuz kadın kalpleri vardır...

Ziynet, bu bir emel-güzîn-i nisviyettir ki belki ilk mader-i beşeriyet ile vücut bulmuştur ve en son sönecek ruh-ı nisviyet ile ölecektir. Fakat o hiss-i payidar-ı emeli bir şekl-i müfrit ve muzır ile aile ve vatanımıza felaket suretinde büyümeyerek bir daire-i itidalde ve ruh-ı milliyetimizi okşayacak bir hâl-i latifte yaşatamaz mıyız? O zamana kadar ki bizim vatanımızda bize:

-İşte şu ipekliler, işte şu nermîn tüller şu mülevven ve nazar-pirâ kumaşlar, ziynetler, çiçekler bî-nihaye güzellikler ve şu teferruat-ı nazikî-i nisviyet ki size bizzat ben ihzar ettim, bir zaman kalb-i şefik-i ulvinizden bana îsar ettiğiniz muhabbetli ve şefkatli hisleriniz, necip ve fedakâr kalplerinizde uyuttuğunuz nazlı ve çılgın arzularınıza galebe ile sevinmekte olan hayatıma bahşeylediğiniz ruh-ı teşcî' ve takviyenin semereleri! Artık onları kemâl-i cesaret ve meserretle alabilirsiniz ve artık korkmayınız; o zaman bunlara vereceğiniz altınlar, ben mahrum-ı sa'y-i, hasta, nâ-ümit inler, sönerken, uzak ve mutantan beldelerin, servet ve saadette lebriz-i neşve-i ensâl ile doldurduğu ziyadâr şehirlerin, en müreffeh ve şadan vesâit-i medeniyet ile memlû bizim olmayan köylerin sîne-i hırs ve menfaatine dökülmeyecektir. Hayır artık korkmayınız!

Alınız bu nazar-pirâ ziynetleri. En büyük iftihar ve meserretle alınız. Zira vereceğiniz paralarınız sevgili köy kardeşlerinizin, sa'y-perver vatandaşlarınızın masum ve gayur çehrelerinde bir nişane-i şükran ve saadet hâsıl edecektir." Diyesin.

Ah o zaman pek mi uzun, sabredemeyeceğimiz ve belki göremeyeceğimiz kadar mı ba'îd?!... Lakin düşünmeliyiz ki bize ba'îd olan, ensâl-i müstakbele-i vatana kâribdir. Ve biz nasıl bize saadet vermiş ve rahat ihzar etmiş edvar-ı maziyenin büyüklerine, büyüklüklerine karşı medyûn-ı şükran, pür-his ve pür- ruh-ı perestiş ediyor isek, onlar da aynı surette bizi selam ve tebçilleri ile manen derâğuş için beklemektedirler. Gelin ey nisvan-ı güzide-i İslamiyet, gelin bu netice-i saadeti görmek, göstermek için ittihad ve ittifak edelim. Mecbur bir maişet yolunda bile uzaklara göndereceğimiz servetlerimizi hiç olmaz isek biraz taklil için çalışalım ve Türk kadınlarının şeref ve meziyetlerini, bütün, miknet-i fedakârielerini enzâr-ı yâr ve ağıyâra gösterelim. Hayat-ı milliye-i saadetimizi her gûnâ taarruzdan saklayalım!...

Ah lakin moda! Moda! Bugün âlim ve cahil, zengin ve fakir hepimizin pençe-i tağallübün ezildiği moda ve taklile heveslenen alamod maişetler bizi titretiyor! Bir zan, ezici, yakıcı acı bir müellim-i zan ile düşünüyorum. Bir şeyi yalnız bir şeyi mâder-i vatan! Ve onun henüz bister-i bîmarında inlerken mihriban ve şefik tedaviler, tedbirler ile koşacak, düşünecek ve belki ağlayacak sevgili kızlarının, yavrularının bu bî-kaydı, bu çılgın âmâl-i sefahatini bu bî-nihaye ve esassız moda muhabbetini düşünüyor ve kendi nefsimine karşı derin ve pek elim bir iştikâ-yı vicdan ile:

- Yazık diyorum, sana da yazık. Sen ki bu vatanın kızı, sen ki onun perverde-i ihsan ve inâmı idin, niçin ona bir fedakâr kalp arz etmekten kaçırıyorsun?!...

Naime Nimet Seyfi

Ek-3

ÜMMET; 10 Temmuz 1326 – 16 Receb 1328; (23 Temmuz 1910) [S.22]

YENGEME

Mavi nurlarında müstakbelin ruh-ı hamiyeti, şecaat ve gayreti dalgalanan henüz pek masum henüz bî-kayd-ı hayat nazarlarını mütecessis ve sualkâr nazarınıza kaldırarak; bu sekiz senenin aziz çocuğu biraz zamandır beklenilmez bir sükûn ve ciddiyetle dinlediği muhaveremizi keserek sormuştu, - Anne vatan nedir?...

Şu sual masum, en küçükleri mini mininin de enzar-ı melekânesi, feryad-ı musikâr-ı masumanesi de iştirak ettiği hâlde beş müstakbel asker vatanperveri tarafından odayı çınlatmıştı:

-Anne vatan nedir?!....

Girit için açılan, vatan için ağlayan muhaveremiz şu aziz sesler, sualler ile kesilmiş, nazarlarımız etrafımızda şimdi gittikçe bütün bir şevk-i masumanenin uzattığı kakhahalar, koşuşmalar, devam eden nâm-ı kutsi-i vatan ile çırpınan çocuklara inîtaf etmişti. -Vatan ne midir! Dediniz, çocuklarım! İşte o, benden, babanızdan, sevgili halalarınızdan çok sizi seven, sizi besleyen, size yemek size ekmek, size para veren anneniz, cici annenizdir....

Şu kısa fakat hakiki cevap mini, mini vatan-ı muhafızın müstakbelesi tarafından tekrar olundu:

-Vatan, bize para bize ekmek veren bizi çok seven annemiz, cici annemiz! Vatan! Annemiz, annemiz....

Bir tufan-ı meserret arasında tekrarlanan şu cevap o gün ve ondan sonra çocuklar tarafından bırakılmayan bir nağme-i latif hâline temessül etmişti ve günlerin büyüttüğü bir irtibat-ı kalbi-i masumane ile hâlâ o sual tekrar etmekte ve tekemmül eylemekte....

Yine bir gün vatanın ne olduğunu, vatandaşların nemiz bulunduğunu olsun öğretecek bir marifetgâha ihtiyac-ı müellimemiz yüzünden en latif ve kâbil-i intibâsın evvelinde nimet-i irfanı- Frerler - mektebinde arayan beş yaşındaki yavru bir tavr-ı fahr ve server ile bana demişti:

-Hala ben Fransızım değil mi?...

Sen Fransız! Yok meleğim yok meleğim sen Türksün, Türk ve Osmanlı! İçim sızlamıştı! Milletini ecnebi bir mektepte anlayamayan bu çocuklar nazarlarımı yaşlandırmıştı! Oh hayır ruhum biz Türküz...

Muhaveremizi uzaktan endişekâr ve bir Türk valide kalbi ile dinlediğiniz o günün netice-i hasılası bu yavruları henüz tekemmül edememiş fakat milletin, her kavmin perestiş, her kavim validelerinin muhafazasına sa'y ettikleri ruh-ı milletin sakıfında cenâhı küşade bir Türk mektebine göndermek olmuştur!...

Devr-i teceddüt bir hiss-i kıymetdârı ihya ettiği bugün, al fesleri manidar-ı vakur revîş-i vatanperveri-i askerîleri ile masumiyet içinde bir levha-i hürriyet resmederek mektepten gelirlerken dudaklarını şu terane-i kıymetdâr süsler, ruhlarını şu hiss-i mübeccel milliyet-i müstakbele hazırlar!

“Osmanlıyız ey kardeşler birdir bizim yurdumuz”

“Yürümektir, çalışmaktır vatan için borcumuz”

Evet vatan için büyüdüğünü bilen çocuklardır ki vatanlarını büyütürler! Vatana çalışmaya borçlu olduğunu anlayan çocuklardır ki vatanları için çalışırlar! Yazık o yavrulara ki ecnebi bir mürebbi ve mürebbiyenin sevk-i hissiyle zaman idrak ve masumiyetini imrare mecbur bırakılır. Hayf o validelere ki çocuklarının ruh-ı masumlarında ruh-ı milliyet ve ateş-i muhabbet-i vataniyeyi öldürtmeye bî-kayd kalır.

Bana yine siz hazin ve meyus anlatmıştınız:- o da valide-i azizem o da bir Türk validesi idi! Hâlbuki nasıl bir fahr-ı nâbecâ, nasıl bir gurur-ı cahilane ile anlatıyordu ki: çocuklarını pek küçük henüz “anne” hitab-ı muhabbet-perverânesini söylemeye başladığı bir zamanda bilhassa Avrupa'dan getirdiği bir mürebbiyeye terk etmiş! Ve o yavrular şimdi milletin lisanını konuşmaya bile gayr-ı muktedir, fakat bir Fransız gibi Fransızcaya aşına imişler!..

Oh yazık! Bu suretle terbiye gören bütün evlad-ı millete yazık! Bir Fransız, bir İngiliz, Alman validesi ve bütün ayrı milletlerin valideleri önünde düşmekte olduğumuz bu zillet bize pek ağır gelmeli! Ve bir Türk terbiye-i evveliyesini almadan hiçbir Türk çocuğu da agûş-ı milliyet-i diğere atılmamalı!

Hür vatanımızın, hürriyet bayramımızın şu yevm-i sürûr ve neşâtında ey beş Osmanlı dilaver-i müstakbelinin validesi, ey terbiye-i millîye ve muhabbet-i vataniyenin o yavrulara ilk tezahürat-ı kıymetdarını rızk eden valide-i necibe, ey Türk vatanperver kadını müsaade et ki bütün minnetlerim, ve takdirlerim ile sizi tebrik edeyim!

Bu yazının altında Naime Hanım'ın el yazısıyla şu satırlar bulunuyor:

Ruh-ı millinin, nur-ı sevda-yı hamiiyetin kalplerimizde titreyen, titremesi lazım gelen bütün tezahürat-ı mübarekini vatan için büyüyen, çalışan çocuklarımıza en saf bir emel-i ulvî suretinde takdime mecbur değil miyiz?

Naime Nimet Seyfi

Naime Nimet Hanımın Gençlik Dönemi (1885-1957)

Makale Bilgi Formu

Yazar(lar)ın Katkıları: Makale tek yazarlıdır.

Çıkar Çatışması Bildirimi: Yazar tarafından potansiyel çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Destek/Destekleyen Kuruluşlar: Bu araştırma için herhangi bir kamu kuruluşundan, özel veya kâr amacı gütmeyen sektörlerden hibe alınmamıştır.

Etik Onay ve Katılımcı Rızası: “İkinci Meşrutiyet Döneminden Unutulmuş Bir Hanım Yazar: Naime Nimet SEYFİ” başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış, karşılaşılabilecek tüm etik ihlâllerde “*Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi*” hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk yazarlara aittir.